

УДК 339.7

В.О. Сизоненко, канд. екон. наук, доц.,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
С.А. Циганов, д-р екон. наук, проф., *Інститут міжнародних відносин*
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

У статті розглянуто основні напрями розвитку ринку банківських послуг у країнах із трансформаційною економікою на прикладі Центральної та Східної Європи. Проаналізовано практику впровадження сучасних фінансових інструментів та інформаційних технологій. На базі зробленого аналізу окреслені можливості використання в Україні позитивного досвіду.

Ключові слова: ринок банківських послуг, банківські продукти, банківські технології, трансформаційна економіка.

Постановка проблеми. Зростання та урізноманітнення потреб суб'єктів господарювання і населення в банківському обслуговуванні обумовлюють необхідність поглибленого аналізу особливостей сучасного розвитку ринку банківських послуг, виявлення його відповідності якісним змінам, що відбуваються в процесах соціально-економічного розвитку країни. Актуальність вивчення питань організації ринку банківських послуг посилюється під впливом глобалізації фінансових ринків, загострення конкуренції як у вітчизняному, так і світовому фінансовому просторі.

Питанням організації банківської діяльності, інфраструктурних системних механізмів функціонування ринків фінансово-банківських послуг та виявлення перспективних напрямів його розвитку приділяється значна увага науковців, фінансистів, представників владних структур. Змістовні аспекти проблеми формування сучасного ринку банківських послуг висвітлені у працях таких відомих вітчизняних учених: А. Гальчинського, А. Гриценка, В. Гейця, О. Дзюблюка, М. Крупки, В. Міщенко, А. Мороза, Ю. Пахомова, М.Савлука, В. Суторміної, В. Федосова, А. Чухна та інших. В їхніх роботах наведені різні підходи до утвердження банківської системи, що відповідає потребам розвитку країни, здатної забезпечувати необхідними фінансовими ресурсами інноваційний розвиток і структурну перебудову економіки.

Мета статті – розглянути основні напрями розвитку ринку банківських послуг у країнах із трансформаційною економікою на прикладі Центральної та Східної Європи та запропонувати шляхи впровадження позитивного досвіду в Україні.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на значну увагу, яка приділяється теоретичним і практичним аспектам функціонування банківської системи України, поза увагою дослідників лишаються не вирішені питання оптимізації сучасного розвитку ринку банківських послуг, пов'язаних з досить складним становищем української банківської

системи. Даються ознаки і теоретичні прогалини у тлумаченні ринку банківських послуг, визначенні його структурних елементів, способу його організації.

На наш погляд, цей ринок є складовою ринку фінансових послуг. Сутність ринку банківських послуг полягає в організації законодавчо обумовленої системи взаємовідносин між його суб'єктами, які складаються в процесі купівлі-продажу послуг специфічного характеру, спрямуванні фінансових ресурсів від власників до позичальників.

Банківські послуги можуть бути визначені як сукупність різноманітних форм мобілізації й використання фондів фінансових ресурсів для здійснення кредитних, інвестиційних, вкладних та інших операцій, для фінансового забезпечення процесу виробництва, виконаних робіт і надання послуг, які здійснюються на платній основі та мають відмінні риси свого функціонування [7, с. 337].

За своїм економічним змістом фінансово-банківські послуги уособлюють специфічні методи прискорення обігу банківського капіталу, своєчасне його залучення в ті сфери діяльності, де в цьому відчувається найбільша потреба, переміщення банківських ресурсів із сфери вільного обігу в кредити та інвестиції. Наявність і розвиток фінансово-банківських послуг зумовлені кругообігом банківських і фінансових ресурсів, вони раціонально доповнюють мобілізацію й використання ресурсів в інших підсистемах фінансової системи.

Банківська послуга – це кінцевий результат функціонування банків щодо задоволення потреб клієнтів, пов'язаних із рухом грошових коштів або провадженням додаткових видів діяльності, що відображаються поза балансом [3, с. 43]. Щоб надавати такі послуги, банки повинні мати надійні передумови і, передусім, достатній рівень активів.

За середнім розміром активів наші кредитні установи відстають від банків більшості країн від ста (США) до тисячі разів (Японія) [5; 6]. Порівняно низька частка працюючих активів, включаючи позики реальному сектору економіки й інвестиції в цінні папери. Питома вага довгострокових інвестицій також невелика. Однак необхідно мати на увазі, що значна частина непрацюючих активів ряду українських банків знаходиться на рахунках в іноземній валюті. З падінням курсу національної валюти ця частина валютних активів фактично перетворюється в активи, що приносять прибутки. Проте основна проблема залишається, і її суть – у недостатньому зв'язку банківської системи з реальним сектором економіки.

Надання фінансово-банківських послуг фізичним та юридичним особам суттєво впливає на ефективність підприємницької діяльності, рівень матеріального добробуту населення, стримує інфляційні процеси на макроекономічному рівні. Особливого значення набуває розвиток фінансово-банківських послуг у контексті глобалізації світової економіки, поглиблення співпраці банківських установ різних країн. Фінансово-банківські послуги є одним із найважливіших інструментів входження України в систему

міжнародних фінансово-валютних відносин, а її банківської системи – до світового ринку капіталу.

Зазначимо, що банківські послуги відрізняються від традиційних форм банківського обслуговування. Якщо кредитування або інвестування економіки збагачується за рахунок внутрішнього змісту, застосування нових більш досконалих форм того чи іншого виду банківської діяльності, то банківські послуги належать до інноваційних банківських продуктів. Вони виникають відповідно до вимог ринку і можуть поєднувати як існуючі банківські операції, так і бути принципово новими.

Процес організації, формування та розвитку ринку банківських послуг як важливого елемента ринкової моделі економіки країн із трансформаційною економікою сприяв активізації діяльності банків як основних фінансових посередників. Серед посередників, які виконують роль професійних учасників фінансових ринків, банки мають ряд суттєвих відмінностей та переваг. На відміну від фінансових, трастових та інвестиційних компаній і фондів, банки займаються не лише посередницькою діяльністю, але й надають різноманітні послуги своїм клієнтам.

Банківські послуги відрізняються від банківських операцій. На цьому наголошують окремі дослідники цієї проблеми [3, с. 42]. Якщо за рахунок пасивних операцій формуються ресурси комерційних банків, то за рахунок активних операцій відбувається розміщення банками власних та залучених коштів з метою отримання прибутку.

На відміну від банківських операцій, для надання банку фінансових послуг не потрібні значні додаткові ресурси, а доходи від послуг банки отримують не у вигляді відсотків, а у формі комісійних виплат. Істотною ознакою банківських послуг є їх здатність приносити фінансово-кредитній установі стабільний дохід практично на безризиковій основі.

Особливості сучасного етапу розвитку підприємництва в країнах із трансформаційною економікою визначають потреби суб'єктів господарювання не лише у традиційному кредитно-розрахунковому обслуговуванні з боку банків, а й у ширшому асортименті банківських послуг (лізинг, факторинг, трастові послуги, надання клієнтам своїх телекомунікацій тощо).

В динамічне ядро сфери послуг у багатьох країнах Європи входять фінансові, страхові, ріелторські та бізнес-послуги, значного розвитку набули послуги з охорони здоров'я, освіти, а також транспорту, зберігання та комунікаційні послуги (табл. 1).

**Порівняння розподілу валової доданої вартості у секторі послуг
в економіках європейських країн – членів ОЕСР – у 1995 і 2005 рр. [8]**

Країна	Частка в загальній валовій доданій вартості, %									
	Оптова та роздрібна торгівля, ресторани та готельні послуги		Транспорт, зберігання, комунікації		Адміністрування та охорона		Освіта, охорона здоров'я, соціальна робота та інші послуги		Фінансові, страхові, ріелторські та бізнес-послуги	
	Рік									
	2005	1995	2005	1995	2005	1995	2005	1995	2005	1995
Австрія	17,4	16,8	7,0	7,4	5,8	6,8	15,0	16,0	23,4	19,9
Бельгія	14,6	13,8	8,4	8,2	7,3	7,1	16,5	15,6	28	25,5
Чеська Республіка	14,4	14,0	10,3	10,4	5,7	5,4	11,3	10,1	17,1	16,8
Данія	12,8	14,7	9,2	7,6	6,3	6,8	16,3	20,1	23,8	22,3
Фінляндія	12,2	11,1	10,4	9,7	5,0	5,5	17,4	17,7	20,8	18,9
Франція	12,9	13,2	6,4	6,2	7,6	7,9	18,0	16,9	32,0	27,6
Німеччина	12,2	12,3	5,9	5,7	6,0	6,7	16,4	15,5	29,3	26,4
Греція	23,8	–	8,3	–	7,3	–	17,7	–	19,4	–
Угорщина	12,7	13,1	7,7	8,0	8,7	8,4	14,7	13,9	21,7	18,6
Ірландія	11,9	11,8	5,3	5,5	4,5	5,7	15,0	14,6	25,2	17,3
Італія	15,4	17,2	7,8	7,0	6,5	6,1	14,3	13,8	26,9	22,4
Люксембург	11,4	13,1	10,3	8,2	5,6	5,6	11,9	11,1	44,2	39,3
Нідерланди	14,5	14,8	7,1	6,9	7,3	7,9	17,3	15,3	27,4	24,2
Норвегія	9,4	12,3	7,5	10,0	4,4	6,1	16,2	16,9	17,9	17,5
Польща	8,4	7,2	7,2	6,3	6,2	6,8	13,1	11,8	17,8	12,6
Португалія	17,6	17,7	7,0	6,5	9,1	8,1	16,9	13,6	21,1	19,9
Словацька Республіка	15,7	14,0	10,4	10,5	5,6	5,2	9,7	9,1	18,5	17,5
Іспанія	18,4	17,5	7,1	7,0	6,0	6,6	14,9	14,4	21,0	18,3
Швеція	12,2	12,5	8,0	8,1	5,5	5,9	20,7	18,1	24,3	22,3
Швейцарія	15,3	–	6,4	–	10,6	–	8,7	–	31,2	–
Великобританія	14,5	13,7	7,1	7,7	4,8	5,8	17,8	15,7	31,7	24,5

Використовуючи передові інформаційні технології і можливості, що відкриваються політикою дерегулювання і лібералізації ринків, ці галузі за останні 15-20 років вийшли на якісно новий рівень у своєму технічному оснащенні, за якістю обслуговування виробництва та населення і нині відіграють вирішальну роль у створенні базису для економічного зростання [5].

Отже, сектор фінансових послуг, що складається, за даними Світової організації торгівлі, з п'яти досить широких категорій: банківські послуги, страхові послуги з випуску всіх видів цінних паперів, послуги з управління майном та пошук і передача фінансової інформації – є складовою досить значної частки валової доданої вартості на ринку фінансово-банківських

послуг. За даними міжнародної статистики саме цей сектор набув найбільшого розвитку [7, с. 135].

Від ефективного функціонування ринку фінансово-банківських послуг, банківської системи в цілому залежить створення та розподіл внутрішнього валового продукту і національного доходу, регулювання грошового обігу, кредитування, фінансування та інші економічні і соціальні досягнення будь-якої країни. Таким чином, безперечним є факт розгляду ринку фінансово-банківських послуг як однієї з найбільш потенційних платформ, розвиток та удосконалення якої сприяє безпосередньому зростанню ВВП країни.

Різні посередники на ринку фінансово-банківських послуг реалізують свої економічні інтереси з урахуванням дій різних факторів зовнішнього середовища, причому на деякі з них він може опосередковано впливати, дія інших факторів виходить за межі впливу інститутів, і він повинен пристосовуватися до них. До факторів, на які може впливати фінансово-кредитна установа, належать: ринковий попит, конкуренція, рівень розвитку інфраструктури ринку фінансово-банківських послуг. До неконтрольованих факторів, що впливають на формування інфраструктури ринку фінансово-банківських послуг, належать: загальноекономічна ситуація в регіоні, країні та за її межами; рівень життя та заощадливості населення; кон'юнктура ринку фінансово-банківських послуг, демографічна ситуація тощо. Дія цих факторів визначає поведінку фінансово-кредитних інститутів у ринковому середовищі, формує стратегію і тактику, окреслює можливості просування на ринку фінансово-банківських послуг у межах певної території.

Диверсифікація банківських послуг в міру зростання їх пропозиції призведе до появи фірмових продуктів та послуг. Це може бути використання марок якості, які зрозумілі клієнтам та відповідають запитам банківської клієнтури. Отже, розумне поєднання банківських операцій традиційного спрямування з новітніми банківськими послугами здатне зміцнити конкурентні позиції банку, залучити додаткових клієнтів або запропонувати їм нові продукти та послуги, що здатне суттєво вплинути на ефективність діяльності не тільки окремого банку, але й усієї банківської системи.

Водночас опанування та пряме запозичення досвіду західних банків повинно відповідати потребам внутрішнього саморозвитку та вирішення нагальних проблем економічної трансформації країни. Ринок банківських послуг в Україні перебуває на стадії формування попиту на такі послуги, як лізинг, факторинг, гарантії, трастові послуги, купівля-продаж цінних паперів за заявками клієнтів, розміщення емісії цінних паперів тощо.

Такі еволюційні зміни на ринку банківських послуг у кінцевому підсумку повинні спрямувати зусилля банків на підтримку реального сектора економіки. На нашу думку, це пояснюється відносно незначними ринковими частками банківських послуг у загальному обсязі банківських операцій та пов'язаними з цим пошуком нових клієнтів або підвищенням ефективності банківських операцій за рахунок концентрації або консолідації капіталів у банківській сфері. Розвиток банків у країнах із трансформаційною

економікою як системи у цьому випадку може піти шляхом не звичайної консолідації капіталів, а глобалізації у їх банківському секторі, скорочення кількості проблемних банків.

Зарубіжний досвід свідчить, що комерційні банки, що дають клієнтам більш різноманітні послуги високої якості, звичайно, мають перевагу перед банками з обмеженим набором послуг. Останнім часом все більша кількість великих комерційних банків переходить на комплексне обслуговування клієнтури. Це означає, що, крім кредитно-розрахункового і касового обслуговування, банки надають своїм клієнтам і цілий ряд інших послуг.

По-перше, банки цілком беруть на себе розрахунково-облікове обслуговування клієнтів, а саме: ведення амортизаційних і пенсійних рахунків, бухгалтерський облік операцій, нарахування і сплату податків, розрахунки заробітної плати, контроль за динамікою товарних запасів на складах, аналіз продажів і операційних витрат, упорядкування проектів балансів фінансування інвестицій і зведених балансів для компаній. По-друге, важливим напрямком розвитку зв'язків великих компаній з банками є передавання останнім обов'язків зі збереження документів, а в останні роки й упорядкування даних про рух розрахункових документів, щоденних, щотижневих і щомісячних балансів [6].

Великим корпораціям банки надають також лізингові і факторингові послуги, подають відомості про платоспроможність контрагентів, сприяють в емісії акцій, надають консультації з питань інвестицій. Дрібним вкладникам, крім депозитних і кредитних операцій, банками пропонується управління фінансовими активами, ведення комунальних рахунків, розрахунки за споживчим кредитом.

Виконання банківських операцій із широкою клієнтурою – важлива особливість сучасної банківської діяльності в усіх країнах світу, що мають розвинену банківську систему. Наприклад, найбільші комерційні банки Великобританії (клірингові банки) виконують біля 100 різних видів операцій з обслуговування своїх клієнтів, комерційні банки США – понад 150 видів операцій, а банки Японії – біля 300 видів. Для порівняння можна відзначити, що Ощадбанк України (який входить у трійку лідерів з обслуговування фізичних осіб), що традиційно виконує великий обсяг банківських операцій і послуг, здійснює лише біля 70 банківських операцій і послуг. Послугами Ощадбанку користуються 40 % опитаних, 15 % обслуговуються в Приватбанку, а 11 % є клієнтами банку “Райффайзен Банк Аваль”. Проміжну позицію між банками-лідерами та рештою банків займають Промінвестбанк та Укрсоцбанк, клієнтами яких є відповідно 4 і 3 % респондентів. Послугами лише одного банку користуються 66 % клієнтів банків, 34 % – двох і більше [11]. Розвиток і розширення асортименту на ринку банківських послуг в Україні, поряд із підвищенням якості обслуговування, є важливою умовою забезпечення надійності і стабільної роботи банківських установ.

Диверсифікація спектра фінансово-банківських послуг і підвищення ступеня універсалізації діяльності на фінансово-банківському ринку, що

“визначає еволюцію організаційних форм фінансових інститутів, від “фінансової лавки” до “фінансового супермаркету” на основі об’єднань таких напрямів, як банківська справа, страхування, операції з нерухомістю, цінними паперами, консультаційні послуги тощо”, визначає тенденцію сьогодення [4].

У банківській діяльності концепція інтегрованого фінансового обслуговування безпосередньо реалізується в ході створення великих банківських холдингів, що діють у сфері фінансових послуг, а не в конкретній, вузькій галузі, яку традиційно вважають сферою банківської діяльності. До складу холдингів можуть входити страхові компанії та агенції, іпотечні, трастові, факторингові, лізингові компанії, кредитно-ощадні асоціації, брокерські фірми, які торгують цінним паперами. Саме за таких організаційних умов та низкою інших нижченаведених факторів та тенденцій можливе досягнення максимальних результатів на ринку фінансово-банківських послуг, що безпосередньо матиме відображення в економічному зростанні країни або групи країн відповідно.

У сучасних умовах на ринку банківських послуг у країнах Європи із трансформаційною економікою зростає роль банків, контрольованих іноземним капіталом (контрольовані іноземним капіталом банки – це ті, в яких більш 50 % статутного капіталу належить нерезидентам). Окремі дослідники намагаються оцінити, як присутність цих банків впливає на відношення населення до банківської системи в цілому. Вони порівнюють тенденції, які відбуваються в країнах з перехідною економікою в Центральній і Східній Європі (ЦСЄ) [2].

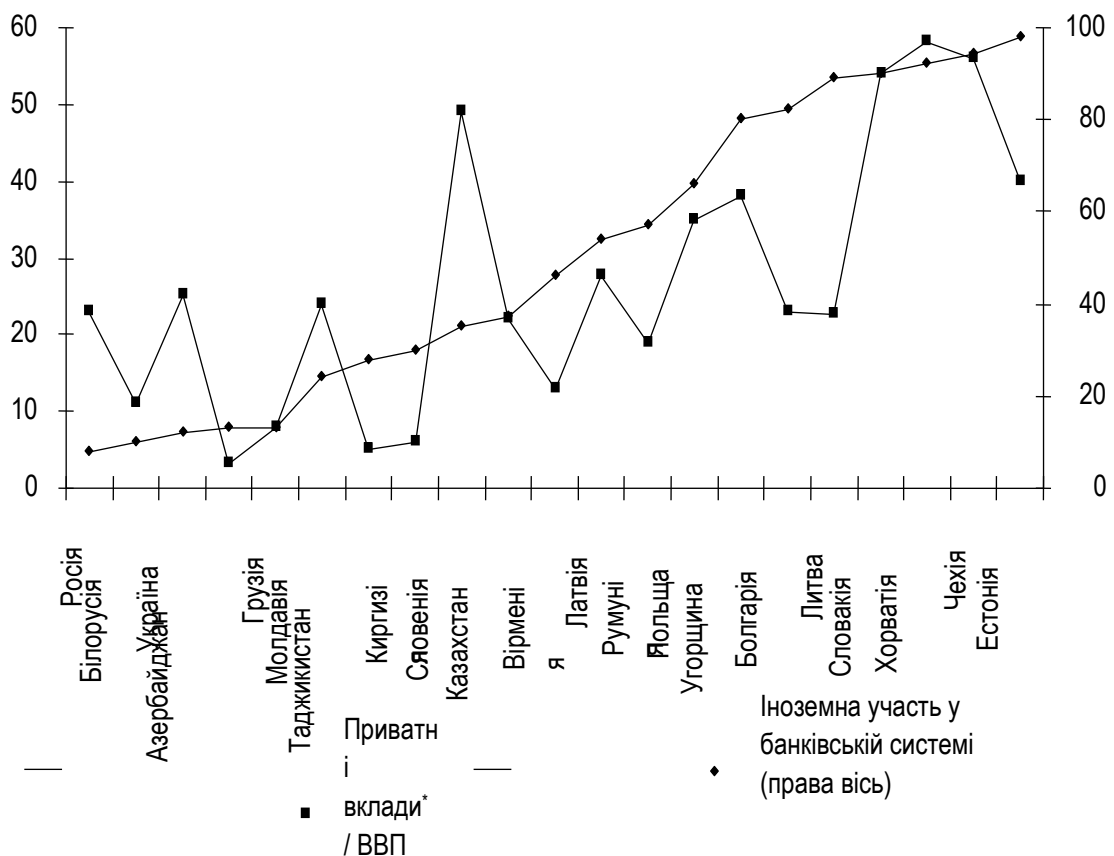
Динаміка приватних внесків дає уявлення про стан довіри населення до банківської системи в цілому і про успішність виконання нею посередницьких функцій з мобілізації приватних грошових заощаджень. Разом з тим порівняльний аналіз між різними банківськими системами потребує корекцій з різних параметрів грошово-кредитної системи (темпи інфляції, динаміка обмінного курсу національної валюти, грошових доходів населення, ВВП, ступінь доларизації, характер валютного регулювання та ін.).

У більшості країн з перехідною економікою, крім Угорщини і Польщі, іноземний капітал контролює основну частину банків, враховуючи і працюючі з населенням ощадні і роздрібні банківські установи. Власниками найбільших роздрібних чи ощадних банків є такі стратегічні іноземні власники: у Чехії і Словаччині – австрійський Erste, у Хорватії – італійський UniCredito, у Болгарії – угорський OTP, у Литві – шведський SEB, в Естонії – шведський Swedbank, у Словенії – бельгійський KBC. Ті з іноземних банків, що розвивалися на власній основі і спочатку орієнтувалися на велику корпоративну клієнтуру, надалі, як правило, теж приступили до роботи з засобами фізичних осіб. Отже, ступінь іноземної участі в цьому сегменті ринку розмірна часті в банківському секторі країни в цілому.

У Росії і більшості інших країн СНД, а також деяких країнах ЦСЄ, ситуація інша. По-перше, ощадні банки тут не перейшли під іноземний контроль і в основному залишилися в руках держави. По-друге, на

початковому етапі свого розвитку більшість іноземних банків демонстрували відсутність інтересу до роботи з фізичними особами і зосередилися на обслуговуванні корпоративної клієнттури і зовнішньоекономічної діяльності. Після фінансово-банківської кризи 1998 р. група банків з іноземною участю змушена була надавати певні роздрібні банківські послуги (поточні й ощадні рахунки, розрахункові пластикові картки) своїм співробітникам і персоналу компаній, що є корпоративними клієнтами. Слідом за цим, на рубежі нового тисячоріччя, три-чотири банку відносять ритейловий (роздрібний) напрямок до своїх пріоритетів на російському ринку, і з того часу кількість зацікавлених учасників постійно збільшувалася.

Якщо порівняти показники по країнах із трансформаційною економікою, то в Росії й Україні частка приватних банківських вкладів у ВВП виявиться значно нижчою порівняно з Угорщиною, Польщею, Чехією й іншими країнами ЦСЄ (рис. 1). Відставання від промислово розвинутих країн більш значне, оскільки на Заході значний розвиток одержали й інші види фінансового посередництва. На вкладення в пенсійні, страхові і пайові інвестиційні фонди припадає більше половини (56 %) усіх заощаджень населення країн Євро зони, і тільки 31 % у постсоціалістичних країнах.

Рис. 1. Приватні банківські внески в ВВП, % [2, с. 12]

*Внески та депозити усього приватного сектора (не тільки фізичних осіб) у банківській системі.

Зростання ролі використання іноземних кредитних ресурсів і капіталів обумовлено необхідністю глибинних структурних зрушень національної економіки, прискоренням технологічного оновлення виробничого потенціалу. Водночас включення України в міжнародний ринок фінансово-банківських послуг пов'язано з цілою низкою проблем, без розв'язання яких співпраця національної банківської системи може дати зворотний, негативний ефект.

До основних проблем входження України в міжнародний ринок фінансово-банківських послуг слід віднести такі.

По-перше, невизначеність політики держави щодо інтеграції банківської системи України з банківськими системами інших країн. Це знаходить свій прояв у двоїстій ситуації: відсутність, з одного боку, внутрішніх і зовнішніх протекціоністських бар'єрів означає, що держава майже ніяк не стимулює залучення іноземних інвестицій в банківську систему; водночас суттєво не перешкоджає цьому процесу. Свідченням цього є наявність близько чотирьох десятків банків за участю іноземного капіталу.

Низький рівень розвитку кредитного ринку в Україні. За станом на 01.01.2008 вимоги комерційних банків України за наданими кредитами становили лише 426,9 млрд. грн., або менше 90 млрд. дол. США. Банківська система України поступається не тільки західним країнам, але й таким, менш потужним за економічним потенціалом країнам, як Болгарія та Румунія.

По-друге, державне кредитування та субсидування експорту сприяє оперативному проведенню банками зовнішньоторговельних операцій. Але водночас збільшення обсягів експорту повинно бути не самоціллю держави, а лише додатковим фінансовим ресурсом формування внутрішнього національного ринку. Така політика в коротко- та середньостроковій перспективі обумовлює не зростання доходів, а зростання витрат бюджету.

Співробітництво України з МВФ, Світовим банком та ЄБРР вимагає зміни пріоритетів взаємодії. Міжнародні фінансові інституції надають кредити не для розвитку детермінантів конкурентної переваги України, а використовуються для заходів щодо політичної стабілізації або (у кращому випадку) спрямовуються на розвиток інфраструктурних галузей – транспортної системи, телекомунікацій, готельного бізнесу. За таких умов досягнення соціально орієнтованої, інноваційної моделі ринкової системи за рахунок зовнішніх джерел фінансування стає надзвичайно проблематичним.

По-третє, зростання обсягу експортно-імпортних операцій, збільшення іноземного інвестування привертають особливу увагу до проблеми зниження ризику з іноземною валютою. Кредитування комерційними банками України зовнішньої торгівлі все більшою мірою відбувається за рахунок кредитів, отриманих від іноземних банків та міжнародних фінансових організацій за міждержавними та міжурядовими угодами. Так, якщо у 1992 році іноземна валюта становила в загальному обсязі кредитування лише 11 % (в абсолютному вираженні – 3 млн. грн.) проти 89 % і 24 млн. грн. відповідно в національній валюті, то в 2007 році ці цифри становили 49,9 % [1, с. 41].

Недостатня розвиненість фінансово-кредитної системи, адекватної сучасним вимогам банківської інфраструктури, обмежує можливості застосування методів хеджування. По суті, вітчизняні банки можуть використовувати такі методи, як правильний вибір валюти розрахунків, регулювання валютної позиції та арбітражні операції, що не є достатнім арсеналом заходів щодо запобігання валютних ризиків.

По-четверте, постійне коливання валютних курсів обумовлює щоденні зміни у банківському балансі нарахованих валютних доходів і витрат у гривневому еквіваленті. Це призводить до безпідставного збільшення бази оподаткування наданих фінансово-банківських послуг. Існуюча практика оподаткування валютних доходів не сприяє включенню банківської системи України в систему міжнародних валютно-фінансових розрахунків. Отже, потрібна відповідна корекція законодавчої бази оподаткування валютного прибутку комерційних банків.

При поточному рівні обмінного курсу недоцільно проводити політику знецінення грошової одиниці України. Інфляція справляє негативний вплив на розвиток фінансово-банківських послуг через процентні ставки, послаблення стимулів до заощаджень (як в національній, так і в іноземній валюті), призведе до зниження депозитної бази, зміни структури активних і пасивних операцій.

Висновки. Отже, національні ринки фінансово-банківських послуг країн з трансформаційною економікою дотепер не можуть брати повноцінну участь у глобальному процесі формування світової фінансової системи на рівноправних умовах. Основними причинами є низький рівень конкурентоспроможності банківських систем більшості країн, недостатня інтегрованість у світові та європейські фінансові ринки, обмеженість механізмів та інструментів надання банківських послуг. Докорінна зміна ситуації вимагає розробки і впровадження за такими напрямками:

удосконалення правової бази для усунення асиметричного розвитку серед представників фінансового посередництва (банківських та парабанківських інституцій) з посиленням конкуренції, поміж яких створюватимуться передумови для подальшого розвитку ринку фінансово-банківських послуг;

сприяння регіональній збалансованості ринку фінансово-банківських послуг, впровадження нових технологій, розробка та диверсифікації послуг, що надаватимуться клієнтам, супроводжуватимуть зростання капіталізації, яка необхідна для обслуговування національної економіки;

створення умов для інтеграції банківської системи кожної країни з трансформаційною економікою у світовий фінансовий простір шляхом адаптації вимог ринків фінансово-банківських послуг;

інституціональний розріз ринку фінансово-банківських послуг вказує на наявність великої кількості дрібних і фінансово слабких банків та недостатню кількість інших фінансово-кредитних установ. Отже, на наш погляд, необхідним стратегічним напрямком є фінансова консолідація як банківських, так і парабанківських фінансових інституцій, яка, збільшуючи

капіталізацію основних посередників на ринку фінансово-банківських послуг, дозволить сконцентруватись на всебічному розвитку та диверсифікації послуг, що надаються на ринку; покращення якості та надійності корпоративного управління та керівництва на ринку фінансово-банківських послуг повинно знайти своє відображення з урахуванням зарубіжного досвіду та національних особливостей.

Список літератури

1. Бюллетень НБУ [Текст]. – 2008. – № 3. – 152 с.
2. Верников, А. В. Иностранные банки в переходной экономике: сравнительный анализ [Текст] / А. В. Верников. – М. : ИМЭПИ РАН, 2005. – 304 с.
3. Дзюблюк, О. Ринок банківських послуг: теоретичні аспекти організації і стратегії розвитку в Україні [Текст] / О. Дзюблюк // Фінанси України. – 2005. – № 6. – С. 41–49.
4. Дмитрієва, О. Поняття та характеристика ринку фінансових послуг [Текст] / О. Дмитрієва // Банківська справа. – 2004. – № 3. – С. 62–66.
5. Иванов, А. Н. Банковские услуги: зарубежный и российский опыт [Текст] / А. Н. Иванов. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 196 с.
6. Маслова, С. О. Фінансовий ринок [Текст] : навч. посібн. / С. О. Маслова, О. А. Опалов. – К. : Каравела, 2006. – 274 с.
7. Ходаківська, В. П. Ринок фінансових послуг: теорія і практика [Текст] : навч. посіб. / В. П. Ходаківська, В. В. Беляєва. – К. : ЦНЛ, 2002. – 616 с.
8. OECD in Figures 2008. – P. 20–21.
9. World Retail Banking Report. Cap Gemini Ernst & Young. – P. 1–17.
10. WTO, World Trade Report, 2008. – 135 p.
11. <http://www.finance.com.ua> [Електронний ресурс].

Summary

In this paper are reviewed main tendencies of banking services market development of transitional market countries in Eastern Europe. Implementation practice of modern financial instruments and informational technology are analyzed. In reliance on this analyze capabilities of positive experience realization in Ukraine are defined.

Отримано 08.12.2008